

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน(SML) : กรณีศึกษาโครงการจัดซื้อรถเกี่ยวข้าวของสองหมู่บ้าน ในตำบลคอนขมิ้น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) บูรณาการกับการวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative Research) เพื่อให้ทราบถึงลักษณะการดำเนินงานของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านหนองกกหมาก และหมู่บ้านคอนขมิ้น โดยทำการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการจัดซื้อรถเกี่ยวข้าวของสองหมู่บ้าน และประเมินผลการพัฒนาศักยภาพของประชาชนจากการเข้าร่วมโครงการดังกล่าว นอกจากนี้ยังทำการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน กับตัวแปรด้านบุคคล และเศรษฐกิจ และตัวแปรด้านสังคม ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสอบถาม ทำการสัมภาษณ์ ประชุมกลุ่ม และสังเกตเพิ่มเติมในรายละเอียดต่างๆของโครงการ สำหรับข้อมูลทุติยภูมิได้มาจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกระบวนการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ประชาชนของทั้งสองหมู่บ้านคือ หมู่บ้านหนองกกหมาก และหมู่บ้านคอนขมิ้นที่เข้าร่วม โครงการจัดซื้อรถเกี่ยวข้าวของสองหมู่บ้าน จำนวน 308 ครัวเรือน โดยมีสมาชิกที่อยู่ในหมู่บ้านหนองกกหมาก 191 ครัวเรือน และอยู่ในหมู่บ้านคอนขมิ้น 117 ครัวเรือน

2. กลุ่มตัวอย่าง

สำหรับกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของยามานะ (Yamane) ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยประชากรจำนวน 308 ครัวเรือน จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 172 ครัวเรือน(จากเอกสารรายชื่อสมาชิกของหมู่บ้านหนองกกหมากและหมู่บ้านคอนขมิ้น)

จากนั้นผู้วิจัยกำหนดให้หัวหน้าหรือตัวแทนครัวเรือน 172 คนเป็นหน่วยของการวิเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าหรือตัวแทนครัวเรือนจากหมู่บ้านหนองกกหมาก จำนวน 107 คน และจากบ้านคอนขมิ้นจำนวน 65 คน

สำหรับการประชุมเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มสนใจ (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกซึ่งเป็นรายละเอียด ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง 15 คน จากบ้านหนองกกหมาก จำนวน 10 คน และจากบ้าน คอนขมิ้นจำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เครื่องมือดังนี้ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ และ 3) แบบสังเกต

1. แบบสอบถาม

เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาจากแนวคิดและหลักการ เรื่อง โครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน(SML) ของรัฐบาล และแนวคิดและทฤษฎีเรื่องการมีส่วนร่วม โดยเนื้อหาของ แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ปัจจัยทางด้านบุคคล และเศรษฐกิจ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และสถานภาพสมรส รวมทั้งปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ ความต้องการเกียรติเป็นที่ยกย่องจากบุคคลอื่น การได้รับการชกแจงจากผู้นำชุมชน การได้รับการชกแจงจากเพื่อนบ้าน การได้รับการชกแจงจากเจ้าหน้าที่ในโครงการ ความต้องการเป็นกลุ่มพวก การมีความศรัทธาต่อโครงการ การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีของคนในชุมชน โดยผู้วิจัยสร้างเป็นคำถามชนิดให้เลือกตอบ (checklist) จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการจัดซื้อรถเกี่ยวข้าว ของสองหมู่บ้าน ประกอบด้วยลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการสำรวจปัญหาและตัดสินใจ เลือกโครงการ การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามและประเมินผล และการรับผลประโยชน์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแบบของ ลิเกิร์ต(Likert's Scale)

การวัดระดับของการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยกำหนดค่าของคำตอบเป็น 5 ระดับ คือ

5	หมายความว่า	มีส่วนร่วมมากที่สุด
4	หมายความว่า	มีส่วนร่วมมาก
3	หมายความว่า	มีส่วนร่วมปานกลาง
2	หมายความว่า	มีส่วนร่วมน้อย
1	หมายความว่า	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ในที่นี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ ไว้ดังนี้

การมีส่วนร่วมมากที่สุด หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทุกครั้ง เป็นประจำและสม่ำเสมอ

การมีส่วนร่วมมาก หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เกือบทุกครั้ง ค่อนข้างเป็นประจำและสม่ำเสมอ

การมีส่วนร่วมปานกลาง หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ บ่อยครั้ง แต่ไม่ค่อยสม่ำเสมอ

การมีส่วนร่วมน้อย หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพียงบางครั้ง และไม่ค่อยสม่ำเสมอ

การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด หมายถึง การที่ประชาชนไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการ เนื่องจากถือว่าไม่ชอบบทบาทหน้าที่ ไม่มีความสามารถหรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมหรือขั้นตอนนั้นๆ

ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด (Open ended) จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ 1) ลักษณะการเข้าร่วมในโครงการจัดซื้อรถเกี่ยวข้าว 2) สิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ และ 3) ปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากโครงการและแนวทางแก้ไข

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาลักษณะการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน(SML) : กรณีศึกษาโครงการจัดซื้อรถเกี่ยวข้าวของสองหมู่บ้านในตำบลคอนขมิ้น อำเภอกำมะนา จังหวัดกาญจนบุรี และผลจากการดำเนินโครงการ ซึ่งผู้วิจัยเขียนเป็นแนวคำถามกว้างๆ เพื่อให้สามารถปรับใช้ได้ทุกสถานการณ์รวมทั้งการประชุมกลุ่ม (focus group) ด้วย โดยมีคำถามหลักดังนี้

- 2.1 เหตุผลที่ชาวบ้านเสนอโครงการจัดซื้อรถเกี่ยวข้าว
- 2.2 การวางแผนดำเนินงานเพื่อให้มีรถเกี่ยวข้าว
- 2.3 การเข้าร่วมปฏิบัติงานเมื่อซื้อรถเกี่ยวข้าวแล้ว

2.4 การร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ

2.5 การร่วมรับผลประโยชน์จากการมีรถเกี่ยวข้าว

2.6 ปัญหาและอุปสรรคของโครงการ

2.7 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้โครงการเกิดผลประโยชน์มากที่สุด

3. แบบสังเกต เป็นแบบสังเกตที่ใช้ประกอบการบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านกายภาพของหมู่บ้าน ลักษณะและการทำงานของรถเกี่ยวข้าว พฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการของชาวบ้าน ฯลฯ

4. เครื่องมือและอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ใช้ประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียงพร้อมอุปกรณ์ กระจายจดบันทึก และกล้องถ่ายรูป

วิธีการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษา ค้นคว้าความรู้ทางวิชาการ ทักษะและความคิดเห็นของผู้มีความรู้ และทำงานเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ตรวจแก้ไขแบบสอบถามให้มีความถูกต้องและเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้เหมาะสมตามคำแนะนำ

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับประชาชนในหมู่บ้าน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.7895

4. ปรับปรุงแบบสอบถามในขั้นสุดท้ายทั้งทางด้านภาษา และการเรียงลำดับคำถามเพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นสมาชิกของโครงการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

1. ผู้วิจัยเข้าไปติดต่อและขอสัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้านทั้ง 2 แห่งเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และถ่ายภาพประกอบ
2. ขอความร่วมมือจากผู้นำหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้บริหาร โครงการจัดซื้อรถเกี่ยวข้าว เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกของโครงการ
3. แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 หมู่บ้านและนัดวันรับคืน โดยผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง

แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยนัดหมายประชาชนในสองหมู่บ้านซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายแล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและสมาชิกของโครงการรถเกี่ยวข้าวของสองหมู่บ้าน โดยเฉพาะได้ใช้วิธีการประชุมกลุ่มผู้สนใจ (Focus group) เป็นหลัก

การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามในตอนต้นที่ 1 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ (Frequency และ Percentage)

แบบสอบถามในตอนต้นที่ 2 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึง	มีส่วนร่วมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง	มีส่วนร่วมมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึง	มีส่วนร่วมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

แบบสอบถามในตอนต้นที่ 3 ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วจัดระบบและหมวดหมู่ของคำตอบที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน หลังจากนั้นทำการแจกนับความถี่ เรียงลำดับและนำเสนอจากความถี่มากไปหาน้อย

สำหรับแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตจะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เช่นเดียวกัน แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ของคำตอบก่อนนำมาตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้จากเครื่องมืออื่นๆ หลังจากนั้นจึงสรุปเป็นคำตอบของการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา ใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบายข้อมูลทั่วไป

$$1.1 \text{ สูตรหาค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบ} * 100}{\text{จำนวนผู้ตอบทั้งหมด}}$$

$$1.2 \text{ สูตรหาค่าเฉลี่ย}(\bar{X}) = \frac{\sum fX}{N}$$

$$1.3 \text{ สูตรหาค่าเบี่ยงเบนเฉลี่ย (S.D.)} = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

$$1.4 \text{ สูตร Alpha Coefficient } (\alpha) = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{S_i^2}{S_t^2} \right)$$

2. การทดสอบสมมติฐาน ในการทดสอบสมมติฐานจะทำการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) ซึ่งเป็นสถิติที่ใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 กลุ่ม เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

สูตรที่ใช้ในการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

$$r = \frac{N\Sigma XY - \Sigma X\Sigma Y}{(\Sigma X^2 - (\Sigma X)^2)(\Sigma Y^2 - (\Sigma Y)^2)}$$

r = สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

X = ผลรวมของตัวเลขชุด X

Y = ผลรวมของตัวเลขชุด Y

X^2 = ผลรวมของตัวเลขชุด X ยกกำลังสอง

Y^2 = ผลรวมของตัวเลขชุด Y ยกกำลังสอง

XY = ผลรวมของผลคูณระหว่าง X กับ Y

N = จำนวนประชากร